

Om aspekt – en indføring i russisk aspektologi

Perfektivt aspekt er det *markerede* medlem af den privative opposition¹ **perfektiv-imperfektiv**.

Perfektivt aspekt betegner *begivenheder*, altså *tilstande*, der er indtrådt som følge af *aktiviteter*.

Perfektivt aspekt betegner m.a.o. ændringer i verden. Disse ændringer er helt konkrete og målbare.

Perfektive verber betegner enkeltstående handlinger eller sekvenser af på hinanden følgende handlinger.

Imperfektivt aspekt er det *umarkerede* medlem og betegner ikke ændringer i verden, men derimod enten tilstande eller aktiviteter. Derfor kan imperfektive verber bruges til at betegne samtidighed – flere synkront igangværende aktiviteter.

Alle russiske verber udtrykker enten imperfektivt eller perfektivt aspekt (monoaspektuelle verber) eller begge dele (biaspektuelle verber). Der findes ingen russiske verber, der ikke udtrykker aspekt.

Simpleksverberne (grundverberne) er monoaspektuelle og som oftest **imperfektive**.

Ved **præfigering** perfektiviseres verbet, og der sker én af tre ting:

- 1) der dannes en aktionsart², som er et nyt monoaspektuelt (oftest perfektivt) verbum, hvis betydning er modificeret i forhold til simplex verbet, f.eks.:

<u>SIMPLEX</u> →	<u>AKTIONSART</u>
ехать →	поехать (ingressiv aktionsart)
køre →	tage af sted med et transportmiddel

<u>SIMPLEX</u> →	<u>AKTIONSART</u>
ходить →	сходить (semelfaktiv aktionsart)
gå/være et sted →	gå/være et sted en enkelt gang

<u>SIMPLEX</u> →	<u>AKTIONSART</u>
писать →	написать (resultativ aktionsart)
skrive →	få skrevet, skrive færdig ³

Aktionsarterne indgår ikke i aspektpar.

- 2) der dannes et nyt perfektivt verbum med en kvalitativt anden betydning end simplex verbets. Det nye verbum kan danne en imperfektiv sideform, og der opstår derved et **aspektpar** (to former med ens leksikalsk betydning, men forskellig aspektuel betydning):

<u>SIMPLEX</u> →	<u>PERFEKTIV</u>	<u>IMPERFEKTIV</u>
ехать →	приехать	приезжать
køre →	ankomme	ankomme

<u>SIMPLEX</u> →	<u>PERFEKTIV</u>	<u>IMPERFEKTIV</u>
писать →	выписать	выписывать
skrive →	удskrive	удskrive

¹ Ved "privativ opposition" forstås en binær opposition med ét markeret og ét umarkeret medlem. Det umarkerede medlem har en mere generel og neutral betydning end det markerede [Lyons 1995: 79]

² Bagerst i Gyldendals russisk-danske ordbog gives en oversigt over de forskellige aktionsarter.

³ Isačenko opfatter denne form som en aktionsart [Isačenko 1975: 363], medens andre forskere her ser dannelse af "rene" aspektpar ved præfigering af simplexverber med "tomme" præfikser, der ikke tilføjer verbet yderligere leksikalsk betydning, f.eks. [Vinogradov 1953: 454-455].

3) der dannes et verbum, som indgår i et aspektpar med simplexverbet:

SIMPLEX →
делать
lave, gøre

PERFEKTIV
сделать
lave, gøre

SIMPLEX →
играть
spille, lege

PERFEKTIV
сыграть
spille, lege

Litteratur

A.V. Isačenko, *Die russische Sprache der Gegenwart*, Max Hueber Verlag, München 1975

John Lyons, *Introduction til theoretical linguistics*, Cambridge 1995

В.В. Виноградов, *Грамматика русского языка* ("Академиграмматикен"), том I, Академия Наук, Москва 1953

Øvelser

Oversæt følgende sætninger til russisk. I parenteserne er angivet først det imperfektive verbum, så en perfektiv form (som ikke nødvendigvis indgår i et aspektpar med det imperfektive verbum – der kan også være tale om en aktionsart):

- 1) Ivan sad og læste i avisen. – (**читать-прочитать**)
- 2) Ivan blev færdig med avisen. – (**читать-прочитать**)
- 3) Ivan sad og læste avis og hørte radio og drak kaffe. – (**читать-прочитать, слушать-слушать, пить-выпить**)
- 4) I dag læste Ivan avisen, tændte for radioen, drak sin kaffe og gik. – (**читать-прочитать, включать-включить, пить-выпить, уходить-уйти**)
- 5) Hver dag, når Ivan kom hjem, tændte han for radioen og drak kaffe. – (**приходить-прийти, включать-включить, пить-выпить**)
- 6) I dag, da Ivan kom hjem, tændte han for radioen. – (**приходить-прийти, включать-включить**)
- 7) Ivan er på vej hjem. – (**идти-прийти**)
- 8) Ivan var på vej hjem. – (**идти-прийти**)
- 9) Ivan er kommet hjem. – (**приходить-прийти**)
- 10) Ivan har været hjemme. – (**приходить-прийти**)
- 11) Har du set Ivan i dag? – (**видеть-увидеть**)
- 12) Jeg har set Ivan i dag. – (**видеть-увидеть**)
- 13) Jeg har fået øje på Ivan. – (**видеть-увидеть**)
- 14) Har du læst avis i dag? – (**читать-прочитать**)
- 15) Har du nu også fået læst avisen i dag? – (**читать-прочитать**)
- 16) Er der nogen, der har læst avisen i dag? – (**читать-прочитать**)